

Vtisi in odtisi kraške pokrajine

Razstava Kras v barvi in verzu, na ogled v Galeriji Lojzeta Spacala v Štanjelu, odstira bogastvo kraške kulturne dediščine

Piše: Dora Trček

Galerija Lojzeta Spacala, ki je bila v okviru obsežne obnove štanjelskega grajskega kompleksa deležna celovite energetske sanacije in je svoja vrata ponovno odprla aprila, gosti razstavo umetniških del treh velikih likovnih umetnikov tržaškega zamejskega prostora, slikarjev, grafikov in vsestranskih ustvarjalcev Klavdija Palčiča, Franka Vecchietta in Lojzeta Spacala. Njihova dela so v dvojicah sopostavljena s poezijo treh pesnikov, ki so prav tako pustili neizbrisen pečat na kulturni dediščini kraškega prostora: Miroslava Košute, Marka Kravosa in Renata Quaglie. »S takim pristopom smo želeli poudariti ustvarjalnost zamejskega prostora in naravno sobivanje barve, črte in besede, ki v zamejstvu ohranja slovensko identiteto,« je zapisala Nelida Nemeč, ki je skupaj z Markom Arnežem, vodjo Galerije Prešernovih nagradencev Kranj, ter Ani Palčič, Martinom Spacalom in Frankom Vecchietom tudi avtorica postavitve.

Izrazita risba, lebdeča figura in močna, žareča barva zaznamujejo platna tržaškega umetnika Klavdija Palčiča. Pred tremi leti preminuli slikar, grafik, kipar, scenograf, kostumograf in ilustrator, v šestdesetih član tržaške umetniške skupine Raccordosei – Arte Viva, ki je v sedemdesetih ustanovil in vodil grafični atelje pri Založbi tržaškega tiska, leta 1984 pa prejel nagrado Prešernovega sklada, je bil tudi angažiran pripadnik slovenske narodne skupnosti v Italiji. Že v mladosti ga

je risanja učil znameniti Avgust Černigoj, ki je na realki v Trstu poučeval likovno vzgojo in mladega nadobudnega umetnika spodbujal k drznosti, sproščenosti ter inventivnosti.

Risba je izhodišče njegovih del, nekašna nosilna struktura, močne, eksplozivne barvne intervencije, svetlobni kontrasti in ekspresivno poudarjena figura, prepletena z abstrakcijo, pa njegovim delom podarja elemente čustvene napetosti, temperamenta in ekspresije. Njegova dela se na razstavi prepletajo s poezijo njegovega tesnega prijatelja, sodelavca in sopotnika, tržaškega pesnika, dramatika in prevajalca Miroslava Košute, ki je za svoje delo prejel številne nagrade.

Ustvarjalca je tesno povežalo delo v Slovenskem štalnem gledališču v Trstu, Klavdij Palčič, ki se je kot vsestranski likovni ustvarjalec ukvarjal tudi z ilustracijo proznih in pesniških del, pa je poskrbel za več njegovih knjižnih oprem, med drugim sta nazadnje skupaj ustvarila antologijo *Kriške kraške*, avtobiografijo z izborom otroških pesmi o rodnem Križu, morju in Krasu.

Prepoznavne geometrijske linije, platenje, teksture ter barvna igrivost pa nas uvedejo v platna Franka Vecchietta. Grafik, slikar in vsestranski umetnik je študiral grafiko v Urbinu, nato se je šolal še v Benetkah, Ljubljani in Parizu, vrsto let pa že poučuje grafiko na različnih umetniških akademijah. Tudi nanj je močno vplival Avgust Černigoj, njegov mentor, sodelavec in prijatelj, ki je na

mladega umetnika že zgodaj vplival s svojo igrivostjo – vodilo, ki mu je umetnik, prejemnik nagrade Prešernovega sklada leta 1989, ostal zvest vse do danes.

Njegova dela so sopostavljena s poezijo prijatelja in sodelavca Marka Kravosa, tržaškega pesnika, pisatelja, urednika in prevajalca, prejemnika nagrade Prešernovega sklada in več italijanskih literarnih nagrad, ki je bil med letoma 1970 in 1993 glavni urednik Založništva tržaškega tiska v Trstu. Pesnik in likovni umetnik sta med drugim skupaj ustvarila izjemno grafično mapo *Sredozemlje*, kjer dvanajst Vecchietovih grafik dopolnjuje dvanajst pesmi Marka Kravosa.

Trojico parov zaokrožujeta Lojze Spacal in njegov veliki oboževalec Renato Quaglia. Spacal, velikan tržaške umetniške scene, čigar stalna razstava del je vse od leta 1988 na ogled v Gradu Štanjel, s svojimi vzorci, teksturami, barvami, strukturami in kompozicijami izdaja navezanost na kraško pokrajino. V njegovem impresivnem opusu najdemo vse od grafike, risbe in slike do mozaikov in kipov, ki razkrivajo njegovo umetniško širino, vrhunec pa je pravzaprav doživel v grafičnih tehnikah, zlasti lesorezu in linorezu. Umetnik Istre in Krasa, ki se zrcalita v njegovih delih, je leta 1974 prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo.

Njegova umetniška dela plemenitijo pesmi Renata Quaglie, pesnika osebnoizpovednih in angažiranih pesmi, ki piše v rezijanskem solbaškem narečju ter italijanščini. Njegova prva pesniška zbirka *Baside/Besede*, ki jo je v knjižni jezik prepesnil Marko Kravos in za katero je pesnik leta 1986 prejel nagrado Prešernovega sklada, je povzdignila pomen rezijanščine, enega najmanjših slovenskih narečij, ki ga govori le okrog tisoč ljudi. Pesniško zbirko je likovno opremil prav Lojze Spacal.

Razstava:

Kras v barvi in verzu

Kje: Galerija Lojzeta Spacala, Grad Štanjel, Štanjel

Kdaj: do 5. januarja 2025

01 Dela vsestranskega umetnika Klavdija Palčiča, prijatelja in sodelavca pesnika Miroslava Košute, zaznamujejo izrazita risba, ekspresivno poudarjena figura in močna, žareča barva. / Foto: Luka Dakskobler

02 Umetniška dela Lojzeta Spacala, enega najvidnejših likovnih ustvarjalcev povojnega slovenskega in italijanskega prostora, plemenitijo pesmi rezijanskega avtorja Renata Quaglie. / Foto: Luka Dakskobler

03 Mojstra grafike Franka Vecchieta je že v mladosti navdihnil znameniti slovenski konstruktivist Avgust Černigoj. / Foto: Luka Dakskobler

Razstava, ki je nastala v organizaciji Območne razvojne agencije Krasa in Brkinov, Galerije Prešernovih nagrajencev Kranj in družbe KB ter umetnikov in njihovih

družin, na ogled pa bo še vse do 5. januarja 2025, nam tako poskuša prikazati edinstveno bogastvo likovnega in literarnega izraza tega prostora ter njun neizbežen preplet,

medsebojno napajanje in plodovit dialog, ki priča o neverjetni čarobnosti in siloviti moči kraške kulturne zgodovine. x